

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา “วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุศลสุขุมใหม่ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์” ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง
3. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
4. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลกุศลสุขุมใหม่
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

1. ความหมายของความคิดเห็น

ความคิดเห็น เป็นคำที่ยังมีการให้ความหมายที่แตกต่างกันตามมุมมองและขอบเขตความหมายของตน ผู้ศึกษาได้ยกตัวอย่างบางท่านมา เพื่อทำความเข้าใจในความหมายของคำว่า ความคิดเห็น ดังนี้

นพมาศ ชีรวะลิน (2539 : 99) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็นหมายถึง ส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมา โดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคมหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดถึงหรือฟังไปแล้วทำให้เกิดผล ได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจ

จิรายุ ทรัพย์สิน (2540 : 16) ได้ให้นิยามศัพท์ไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่แสดงออกมา เพื่อให้ผู้อื่นสามารถรับรู้ได้ ตลอดจนสามารถที่จะประเมินค่าเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือประเด็นใด ประเด็นหนึ่ง การลงความเห็นอาจจะเป็นในลักษณะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ซึ่งความคิดเห็นที่แสดงออกมานั้นสามารถวัดได้

จำรอง เงินดี (2540 : 2) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นไว้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดในลักษณะไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคน แต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 231) อธิบายไว้ว่า ข้อคิดเห็น หมายถึง ข้อวินิจฉัยหรือความเชื่อที่แสดงออกตามที่เห็น รู้ หรือคิด

จากคำจำกัดความดังกล่าว ผู้ศึกษาสรุปว่า ความคิดเห็นหมายถึง การแสดงออก โดยการพูด การเขียน หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บุคคลอื่นรับรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ซึ่งความคิดเห็นนั้นสังเกตและวัดได้จากคน

2. ประเภทของความคิดเห็น

ประเภทของความคิดเห็น ได้มีนักวิชาการได้แบ่งไว้ ดังนี้

เรมเมอร์ (Remmer. 1973 : 6 - 7) กล่าวว่า ความคิดเห็นมี 2 ประเภท คือ

2.1 ความคิดเห็นเชิงบวก (Extreme opinion) เป็นความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ซึ่งสามารถทราบทิศทางได้ ทิศทางบวกได้แก่ ความรัก ความชอบ ทิศทางลบได้แก่ ความรังเกียจ ความคิดเห็นนี้รุนแรงและเปลี่ยนแปลงได้ยาก

2.2 ความคิดเห็นความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive contents) การมีความเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งนั้น เช่น ความรู้ ความเข้าใจในทางที่ดี ชอบยอมรับ ความรู้ความเข้าใจในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย ไม่ยอมรับ

จากความเห็นของนักวิชาการผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ประเภทของความคิดเห็นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ ความคิดเห็นที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ และความคิดเห็นที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจ

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

การแสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แม้จะเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็นเหมือนกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆที่แต่ละบุคคลได้รับมาจนมีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็นของบุคคล ซึ่งได้มีนักวิชาการได้เสนอปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นไว้ ดังนี้

3.1 อิทธิพลของความคิดเห็น

จำเรียง ภาวิจิตร (2536 : 248 - 249) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของความคิดเห็นว่า ขึ้นอยู่กับกลุ่มทางสังคมในหลายประการ กล่าวคือ

3.1.1 ภูมิหลังทางสังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน โดยทั่วไปจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น ความคิดเห็นระหว่างผู้เยาว์กับผู้สูงอายุ ชาวเมืองกับชาวชนบท ผู้มีรายได้ต่ำกับผู้มีรายได้สูง เป็นต้น

3.1.2 กลุ่มอ้างอิง หมายถึง การที่คนเราจะคบหาสมาคมกับใครหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แก่ผู้ใด หรือการกระทำที่คำนึงถึงอะไรบางอย่างร่วมกันหรืออ้างอิงให้กัน เช่น ประกอบอาชีพเดียวกัน การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสมาคมเดียวกัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นด้วย

3.1.3 กลุ่มกระตือรือร้นหรือกลุ่มเฉื่อยชา หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นเป็นพิเศษ อันจะก่อให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมาได้ ย่อมส่งผลต่อการสนใจให้บุคคลที่เป็นสมาชิกเหล่านั้นมีความคิดเห็นคล้อยตามได้ในทางที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ในทางตรงกันข้ามกลุ่มที่เฉื่อยชาที่จะไม่มีอิทธิพลต่อสมาชิกมากนัก

3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น

ออสแคมป์ (Oskamp, 1977 : 119 - 133) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็น ดังนี้

3.2.1 ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย (Genetic and Physiological Factors) เป็นปัจจัยตัวแรกที่ไม่ค่อยจะได้พูดถึงมากนัก โดยการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านพันธุกรรมจะมีผลต่อระดับความก้าวร้าวของบุคคล ซึ่งจะมีผลต่อเจตคติหรือความคิดเห็นของบุคคลนั้นๆ ได้ปัจจัยด้านร่างกาย เช่น อายุ ความเจ็บป่วย และผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด จะมีผลต่อความคิดเห็นและเจตคติของบุคคล เช่น คนที่มีความคิดอนุรักษนิยมจะเป็นคนที่มีอายุมาก เป็นต้น

3.2.2 ประสบการณ์โดยตรงของบุคคล (Direct Personal Experience) คือ บุคคลได้รับความรู้สึกและความคิดต่างๆ จากประสบการณ์โดยตรง เป็นการกระทำหรือพบเห็นต่อสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ทำให้เกิดเจตคติหรือความคิดเห็นจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ เช่น เด็กทารกที่แม่ได้ป้อนน้ำส้มคั้นให้ทาน เขาจะมีความรู้สึกชอบ เนื่องจากน้ำส้ม หวาน เย็น

หอม ชื่นใจ ทำให้เขามีความรู้สึกต่อน้ำส้มที่ทานเป็นครั้งแรกเป็นประสบการณ์ โดยตรงที่เขาได้รับ

3.2.3 อิทธิพลจากครอบครัว (Parental Influence) เป็นปัจจัยที่บุคคลที่เป็นเด็กจะได้รับอิทธิพลจากการเลี้ยงดูของพ่อ แม่ และครอบครัว ทั้งนี้ เมื่อตอนเป็นเด็กจะได้รับการอบรมสั่งสอน ทั้งในด้านความคิด การตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย การให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเด็กจะได้รับจากครอบครัวและจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับมา

3.2.4 เจตคติและความคิดเห็นของกลุ่ม (Group determinants of attitude) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความคิดเห็นหรือเจตคติของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องมีสังคมและอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มอ้างอิงต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความคล้อยตามเป็นไปตามกลุ่มได้

3.2.5 สื่อมวลชน (Mass media) เป็นสื่อต่างๆที่บุคคลได้รับสื่อเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ จะทำให้บุคคลมีความคิดเห็น มีความรู้สึกต่างๆ เป็นไปตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อ

3.3 ปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล

กิตติ สิทธิสัมพันธ์ (2542 : 12 - 15) ได้สรุปปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลแต่ละบุคคลแสดงความคิดเห็นที่เหมือนหรือแตกต่างกันไว้ดังนี้

3.3.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่

1) ปัจจัยทางพันธุกรรมและร่างกาย คือ เพศ อวัยวะ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของอวัยวะต่างๆ คุณภาพของสมอง

2) ระดับการศึกษา การศึกษามีอิทธิพลต่อการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและการศึกษาทำให้บุคคลมีความรู้ในเรื่องต่างๆ มากขึ้น และคนที่มีความรู้มากมักจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆอย่างมีเหตุผล

3) ความเชื่อ ค่านิยมและเจตคติของบุคคลต่อเรื่องต่างๆ ซึ่งอาจจะได้จากการเรียนรู้จากกลุ่มบุคคลในสังคม หรือจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัว

4) ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบต่องาน ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเห็น

3.3.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1) สื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ สิ่งต่างๆเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิดเห็นของบุคคล เป็นการได้รับข่าวสารข้อมูลต่างๆของแต่ละบุคคล

2) กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลต่อความคิดของบุคคล เพราะเมื่อบุคคลอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็จะต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมนั้น ซึ่งทำให้บุคคลนั้นมีความคิดเห็นไปตามกลุ่มหรือสังคมที่อยู่

3) ข้อเท็จจริงในเรื่องต่างๆ หรือสิ่งต่างๆที่แต่ละคนได้รับ ทั้งนี้เพราะข้อเท็จจริงที่แต่ละบุคคลได้รับแตกต่างกันก็จะมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน จากความคิดเห็นของนักวิชาการ ผู้ศึกษาสรุปว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นสามารถแบ่งออกเป็นปัจจัยหลักๆ ได้ 2 ปัจจัย คือ

ปัจจัยที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ปัจจัยทางพันธุกรรม อิทธิพลจากครอบครัว ค่านิยม ความเชื่อ ประสบการณ์ และระดับการศึกษา

ปัจจัยที่ 2 ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิหลังทางสังคม สื่อต่างๆ กลุ่มทางสังคม ข้อเท็จจริงที่แต่ละบุคคลได้รับ

4. การวัดความคิดเห็น

ชอร์ และ ไรท์ (Shaw & Wright. 1976 : 28 - 29) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล การวัดจึงวัดจากแรงจูงใจ การรับรู้ แต่มีข้อแตกต่างกันอยู่ที่ประสบการณ์และปัจจัยอื่นๆ จึงมีวิธีวัดความคิดเห็น ดังนี้

4.1 การฉายภาพ (Projective technique) เป็นการวัด โดยการสร้างจินตนาการโดยใช้ภาพเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงความคิดเห็นออกมาและสามารถพิสูจน์ได้ว่า บุคคลมีความคิดเห็นหรือมีความรู้สึกอย่างไรต่อภาพที่เห็น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

4.2 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการซักถามบุคคลให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

4.3 การส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการวัดความคิดเห็นที่สิ้นเปลืองเวลาและงบประมาณน้อยที่สุด โดยการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษาแล้วให้ตอบกลับมา แต่มีข้อจำกัดว่าผู้ที่ถูกถามต้องอ่านออกเขียนได้

4.4 การให้เล่าความรู้สึก (Self-report) เป็นการวัด โดยให้แต่ละบุคคลเล่าความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมา ซึ่งผู้เล่าจะบรรยายความรู้สึกนึกคิดตามประสบการณ์และความสามารถออกมา

เบสท์ (Best, 1977 : 171) กล่าวว่า การวัดความคิดเห็นโดยทั่วไป จะต้องมียอดประกอบ 3 อย่างคือ บุคคลที่จะถูกวัด สิ่งเร้าและมีการตอบสนอง ซึ่งจะออกมาในระดับสูงต่ำ มาก น้อย วิธีวัดความคิดเห็นนั้น โดยมากจะใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ที่ตอบแบบสอบถามเลือกตอบแบบสอบถามและผู้ถูกวัดจะเลือกตอบความคิดเห็นของตนเองในเวลานั้น การใช้แบบสอบถามสำหรับความคิดเห็นนั้น ใช้การวัดของลิเคิร์ต (Likert's method) โดยเริ่มด้วยการรวบรวมหรือเรียบเรียงข้อความที่เกี่ยวกับความคิดเห็น โดยจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับข้อความที่กำหนดให้ ซึ่งข้อความแต่ละข้อความจะมีความคิดเห็นเลือกตอบเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับข้อความว่าไปในทางเดียวกัน (เชิงนิยมหรือไม่นิยม) ข้อความเชิงบวก (Positive) หรือข้อความเชิงลบ (Negative)

โคลาซา (Kolasa 1973 : 254) กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลในอันที่จะแสดงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นการประเมินผลสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ หรือเป็นการแสดงออกถึงการลงความเห็นของบุคคลหนึ่งในข้อเท็จจริงหรือเป็นการตอบสนองสิ่งเร้าที่ถูกจำกัดแต่เน้นสิ่งเร้าที่ได้รับอิทธิพลจากการโน้มน้าว

เอียง

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2531 : 10) ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็นไว้ว่ามีอยู่ด้วยกันหลายวิธี แต่ที่ใช้กันอยู่แพร่หลายมีอยู่ 3 วิธี คือ

วิธีที่ 1 วิธีของเทอร์สตัน (Thaurston's method) เป็นการสร้างมาตรวัดออกเป็นปริมาตรแล้วเปรียบเทียบตำแหน่งของความคิดเห็นไปในทางเดียวกันและเสมือนว่าเป็น scale ที่มีช่วงห่างเท่ากัน (Equal appearing interval)

วิธีที่ 2 วิธีกัตต์แมน (Guttman's scale) เป็นวิธีวัดความคิดเห็นในแนวเดียวกัน และสามารถจัดอันดับความคิดเห็น สูง-ต่ำ เปรียบเทียบกันและกัน ได้จากอันดับต่ำสุดถึงสูงสุด และแสดงถึงการสะสมของข้อความความคิดเห็น

วิธีที่ 3 วิธีจำแนก S-D Scale (Semantic differential scale) เป็นวิธีวัดความคิดเห็นโดยอาศัยคู่คำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงกันข้าม เช่น ดี เลว ชัยน จี้เกียจ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

1. ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง

การศึกษาความหมายและองค์ประกอบของวัฒนธรรมทางการเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องบทนิยามของวัฒนธรรมทางการเมืองจากบุคคลต่างๆ เพื่อให้เห็นและเข้าใจถึงความหมายและองค์ประกอบของวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างรอบด้าน ดังนี้

2. วัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) หมายถึง แบบแผนของความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง ซึ่งแบบแผนของทัศนคติของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองพิจารณาได้จากความโน้มเอียง 3 ลักษณะ (Almond. 1956 : 398)

2.1 ความโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้ (Cognitive orientation) เป็นความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

2.2 ความโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้สึก (Affective orientation) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนอื่นๆ ของระบบการเมือง

2.3 ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการประเมินค่า (Evaluative orientation) เป็นการใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจในการให้ความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง และปรากฏการณ์ทางการเมือง

เมื่อวิเคราะห์ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองจะเห็นได้ว่า กระบวนการเรียนรู้และอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) ของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองนั้น จะเริ่มต้นจากการรับรู้และความเข้าใจต่อระบบการเมืองเป็นเบื้องต้นแรก เมื่อบุคคลมีความรู้สึก ความรู้สึกดังกล่าวอาจจะเป็น ได้ทั้งความพอใจและไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย จากนั้นจะพัฒนาเป็นความเชื่อ และนำไปสู่การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจว่าจะมีบทบาทอย่างไรในขั้นสุดท้าย

3. ความโน้มเอียงของบุคคลทางการเมือง

ความโน้มเอียงของบุคคลทางการเมือง ประกอบด้วย (Almond and Verba. 1972 :

3.1 แนวโน้มทัศนคติที่มีต่อโครงการปกครอง

3.1.1 แนวโน้มทัศนคติต่อระบอบ (Regime Orientation) เป็นความรู้สึกที่บุคคลจะประเมินค่าและสนองตอบต่อสถาบันการปกครองพื้นฐานในสังคมของตนเองต่อสัญลักษณ์ต่างๆ ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และปทัสถานต่างๆ ซึ่งเป็นความหมายร่วมของระบอบ นอกจากนี้ยังอาจรวมถึงแนวโน้มทัศนคติต่อสถาบัน และหน่วยงานบางแห่งเป็นการเฉพาะ หรือความรู้สึกพอใจที่มีต่อโครงการปกครองอื่นๆ ที่เป็นทางเลือกด้วย

3.1.2 แนวโน้มทัศนคติต่อกระบวนการนำเข้าและส่งออกในการปกครอง (Orientation Toward Governmental Inputs and Outputs) เป็นความรู้สึกที่บุคคลจะมีขึ้นและตอบสนองข้อเรียกร้องต่างๆ ต่อนโยบายสาธารณะ (Inputs) และต่อการตัดสินใจในนโยบายรัฐบาล (Outputs) อาจจะรวมความไปถึงความรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับกระบวนการเหล่านี้ว่าดำเนินไปอย่างไร ข้อเรียกร้องที่เขาต้องการให้รัฐบาลทำ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เราเห็นว่านโยบายรัฐบาลมีประสิทธิภาพหรือไม่

3.2 แนวโน้มทัศนคติที่มีต่อสิ่งอื่น ๆ ในระบบการเมือง

3.2.1 เอกลักษณ์ของหน่วยการเมือง (Political identifications) เป็นความรู้สึกที่มีต่อหน่วยทางการเมือง เช่น ประวัติความเป็นมาของชาติ ขนาดพื้นที่ประเทศ ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ รัฐธรรมนูญ และอื่นๆ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อลักษณะทั่วไปของการเมืองดังกล่าวเป็นอย่างไร บุคคลมีความคิดเห็นและการตัดสินใจประเมินค่าระบบการเมืองอย่างไร

3.2.2 กติกาของระบบ (Rules of the games) เป็นความรู้สึกเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับตามนโยบายสาธารณะ โครงสร้างตัวบุคคลและการตัดสินใจอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่มาจากรัฐบาลอย่างไร บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้นอย่างไร

3.2.3 ความไว้วางใจทางการเมือง (Political trust) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มองตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของระบบการเมืองอย่างไร บุคคลมีความรู้สึกเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ อำนาจ หน้าที่ และวิธีการต่างๆ ที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองอย่างไร บุคคลมีความรู้สึกเกี่ยวกับความสามารถของคนในระบบการเมืองอย่างไร เขาใช้อะไรเป็นบรรทัดฐาน (Norms) ในการมีส่วนร่วมและปฏิบัติหน้าที่พลเมือง ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจทางการเมือง

3.3 แนวโน้มทัศนคติต่อกิจกรรมทางการเมืองของตนเอง

3.3.1 ความรู้สึกมีศักยภาพทางการเมือง (Political competence) คือ การที่บุคคลจะเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง (Civic life) ตามหน้าที่ของพลเมืองบ่อยครั้งเท่าไร และด้วยวิธีการอย่างไร เขาจะใช้ทรัพยากรทางการเมืองที่มีอยู่บ่อยครั้งเพียงใดในการทำหน้าที่ทางสังคม ซึ่งอาจจะรวมรวมถึงการประเมินความรู้ของบุคคลที่มีต่อทรัพยากรทางการเมือง

3.3.2 ความรู้สึกมีสมรรถภาพทางการเมือง (Political efficacy) คือ ความรู้สึกว่าการเมืองของบุคคล สามารถก่อผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมือง รวมทั้งความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง คือสิ่งที่เป็นไปได้และเชื่อว่าบุคคลจะประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้โดยการมีกิจกรรมทางการเมือง

สำหรับนักวิชาการท่านอื่นๆ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง ดังนี้ พาย (Pye. 1968 : 37-38) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึก ซึ่งก่อให้เกิดระเบียบ ความหมาย ต่อกระบวนการทางการเมือง และบรรทัดฐานทางการเมืองต่างๆ และเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงการรวมตัวของมิติทางการเมืองด้านจิตวิทยาและความคิดทางการเมือง

ดาลท์ (Dahl. 1795 : 352-355) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นปัจจัยในการอธิบายแบบแผนต่างๆ อันแตกต่างกับความขัดแย้งทางการเมือง ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เด่นๆ ได้แก่ ความรู้สึก หรือการยอมรับมกต่อมเกลางของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง

แมนเชียม (Manheim. 1975 : 30) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึงแบบแผนของความเชื่อและทัศนคติร่วมกันของบุคคลในสังคมเกี่ยวกับเป้าหมายทางการเมืองอย่างเดียวกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในระบบการเมืองต่างๆ เป้าหมายที่ว่าหมายถึงการมีผลประโยชน์ร่วมกันในขั้นมูลฐาน และการประเมินค่าที่เหมือนกัน ตลอดจนการเห็นพ้องต้องกันจากการได้รับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ชีวิตบุคคลต่างๆ อย่างเกี่ยวข้องกัน

4. องค์ประกอบหลักของวัฒนธรรมทางการเมือง

โรเซนเบอร์ม (Rosenbaum. 1975 : 6-7) ได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบหลัก (Core components) ของวัฒนธรรมทางการเมือง ว่าหมายถึงความโน้มเอียงที่มีต่อปัจจัยต่างๆ ในระบบการเมือง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประการหลักๆ ได้แก่ ความโน้มเอียง ที่มีต่อโครงสร้างทางการเมืองปกครอง, ความโน้มเอียงที่มีต่อปัจจัยต่างๆ ในระบบการเมือง และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ความโน้มเอียงที่มีต่อโครงสร้างทางการเมือง (Orientation toward governmental structure) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.1.1 ความโน้มเอียงที่มีต่อโครงสร้างทางการเมือง หมายถึง การที่ “ปัจเจกชน” จะประเมินค่า และให้การตอบสนองต่อสถาบันการเมืองหลักของสังคมอย่างไร

4.1.2 ความโน้มเอียงที่มีต่อปัจจัยนำเข้า (Input) และปัจจัยส่งออก (Output) อันหมายถึง ปัจเจกชนรู้สึกและตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง (Demands) ต่างๆ ซึ่งมุ่งหวังให้ได้มาซึ่งนโยบายสาธารณะและการตัดสินใจอย่างไร

4.2. ความโน้มเอียงที่มีต่อปัจจัยต่างๆ ในระบบการเมือง (Orientation & toward other in the political system) แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

4.2.1 ความโน้มเอียงอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมือง (Political identification) หมายถึงความรู้สึกเป็นหน่วยการเมือง (ชาติ รัฐ เมือง ชุมชน) และรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่จะต้องมีความจงรักภักดี ผูกพันหรือมีภาระหน้าที่ต่อหน่วยการเมืองดังกล่าว

4.2.2 ความไว้วางใจทางการเมือง (Political trust) หมายถึง ขอบเขตของทัศนคติของบุคคลเกี่ยวกับความรู้สึกเปิดกว้าง ร่วมมือ และอดกลั้นต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในฐานะที่ตนเป็นพลเมืองร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความไว้วางใจทางการเมืองนี้ แสดงออกถึงความเชื่อของบุคคลอื่น หรือกลุ่มอื่นมีความหมายต่อเขาในทางที่ดี ในการมีชีวิตการเมืองร่วมกัน

4.2.3 การยึดถือกติกา (Rules of game) หมายถึง แนวความคิดของบุคคลที่ยอมรับและปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายของสังคม

4.3 ความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมทางการเมือง (Orientations toward one's own political activity) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

4.3.1 ศักยภาพทางการเมือง (Political competence) หมายถึง บุคคลได้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะที่ตนเป็นพลเมืองบ่อยครั้งเพียงใด กล่าวคือ บุคคลใดใช้ทรัพยากรทางการเมืองที่เรามีอยู่เพื่อกิจกรรมทางการเมืองเพียงใด ซึ่งในกรณีนี้หมายรวมถึงการประเมินคุณค่าความรู้ ความสามารถของตนในการใช้ทรัพยากรทางการเมืองของตนด้วย

4.3.2 การมีศักยภาพทางการเมือง (Political efficacy) หมายถึง การมีความรู้สึกว่าการดำเนินการทางการเมืองของปัจเจกบุคคลส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองหรือไม่ ซึ่งหมายถึง ความเชื่อที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถกระทำสำเร็จได้โดยประชาชนซึ่งหมายถึงบุคคลที่มีจิตสำนึก

ในสมรรถภาพทางการเมืองของตน (Sense of political efficacy)

ดังนั้น จากนิยามของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึก การรับรู้ และการประเมินค่าของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่ การแสดงออก หรือไม่แสดงออกทางการเมืองในลักษณะต่างๆ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการนิ่งเฉย การต่อต้าน หรือการสนับสนุนทางการเมือง โดยกระบวนการเรียนรู้และการกล่อมเกลางานการเมือง จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อแบบดั้งเดิม ไปสู่ความเชื่อทางการเมืองแบบใหม่ และกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ เพราะ วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นพลวัต (Dynamic) ในตัวเอง

5. ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

อัลมอนต์ และ เวอร์บา (Almond and Verba. 1972 : 17-20) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มคนในสังคมต่างๆ และพบว่ามึลักษณะที่แตกต่างกัน 3 ประการ คือ

5.1 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (The parochial political culture)

เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเลย ไม่แสดงการรับรู้ ไม่เสนอความคิดเห็น และไม่ใส่ใจในการมีส่วนร่วมต่อระบบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยคิดว่าตัวเองไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการเมือง

5.2 วัฒนธรรมการเมืองชนชั้นแบบไพร่ฟ้า (The subject political culture)

เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองทั่วไป แต่ไม่มีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการ (Process) และไม่มีความรู้สึก ว่าตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง บุคคลเหล่านี้จะยอมรับอำนาจของรัฐ เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ โดยบริบทลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบชนชั้นในที่นี้ จะพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลาง เป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง โดยทั่วไป และมีความเชื่อว่าอำนาจของรัฐเป็นของผู้ปกครอง ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองทั่วไปควรที่จะมีหน้าที่เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น

5.3 วัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม (The participant political culture)

เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี มองเห็นคุณค่า และความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อดูแล กำกับควบคุม และสามารถตรวจสอบให้ผู้ปกครองบริหารการเมืองการปกครองได้ตรงทิศทางและเป้าหมาย เพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน จะพบเห็นได้ในกลุ่มชนชั้นกลาง ส่วนใหญ่ของประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม หรืออยู่ในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศอย่างแท้จริง

6. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน

อย่างไรก็ตาม แอลมอนด์ และเวอร์บา (Almond and Verba. 1965 : 17-20) ได้ชี้ให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะให้ประชาชนทั้งประเทศมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในสังคมต่างๆ มักมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแตกต่างกันและสรุปว่าในสังคมของประเทศประชาชนจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน (Mixed political culture) ดังนี้

6.1 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคัมแคบผสมแบบชนชั้น (The parochial subject culture) เป็นแบบประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับอำนาจของผู้นำ (เผ่า หมู่บ้าน เจ้าของที่ดิน) แต่ประชาชนได้พัฒนาความซื่อสัตย์จงรักภักดีไปสู่ระบบการเมืองที่มีขอบเขตกว้างขวางกว่าเผ่า หมู่บ้าน และเจ้าของที่ดิน โดยยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางให้อยู่เหนือกว่า แต่ประชาชนก็ยังไม่สนใจเรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือแม้ได้รับสิทธิก็ยังไม่สนใจ รวมถึงไม่คิดว่าตนจะมีบทบาทหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับต่อระบบการเมือง กล่าวคือ ประชาชนยังคงดำเนินชีวิตด้วยความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม แต่ไม่ยอมรับอำนาจเด็ดขาดของหัวหน้าหรือผู้นำของตนอย่างเคร่งครัดแต่จะหันมายอมรับระเบียบกฎหมายของรัฐบาลกลาง

6.2 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมผสานแบบมีส่วนร่วม (The subject participant culture) เป็นแบบที่ประชาชนบางส่วนเริ่มมีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง โดยคิดว่าตนมีบทบาทและอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ จึงเกิดการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีประชาชนอีกบางส่วนยังคงเมินเฉยและไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ในรูปแบบนี้ระยะแรกอาจทำให้ระบบการเมืองไม่มั่นคง แต่หากดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องจะมีอิทธิพลให้กลุ่มคนที่

พฤติกรรมทางการเมืองแบบชนชั้น หรือแบบอำนาจนิยมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติมาให้ความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการเมืองในที่สุด

6.3 วัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบผสมแบบมีส่วนร่วม (The Parochial participant culture) เป็นรูปแบบที่เกิดอยู่ในประเทศเกิดใหม่ และเป็นปัญหาในการพัฒนา วัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบ แต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ และศาสนา ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตน การพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาประโยชน์ของกลุ่มตน ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง โดยกลุ่มหนึ่งอาจมีความเอนเอียงไปสู่แนวทางรูปแบบประชาธิปไตยจากลักษณะความขัดแย้งนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองไม่สามารถยึดติดอยู่กับรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

7. รูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมือง

หากจำแนกวัฒนธรรมทางการเมืองตามกระบวนการทางการเมือง อาจจำแนก วัฒนธรรมทางการเมืองได้เป็น 2 ลักษณะ คือ (Adom. 1972 : 228)

7.1 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยม (Authoritative political culture) เป็นลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้สังคมที่มีการปกครองแบบอำนาจนิยม หรือแบบเผด็จการ เช่น การปกครองของสังคมนิยมวิสต์ การปกครองแบบรัฐ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ และการปกครองแบบรัฐเผด็จการ ทั้งทหารและพลเรือน เป็นต้น ลักษณะการปกครองของรัฐเหล่านี้ อำนาจการปกครองทั้งหมดเป็นของผู้ปกครอง หรืออาจจะเรียกว่า อำนาจปกครองสูงสุดเป็นของผู้ปกครอง การบริหารประเทศล้วนเป็นไปตามอารมณ์ และความต้องการของผู้ปกครองเป็นหลัก ประชาชนจะถูกตัดขาดออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเกิดขึ้นได้เฉพาะในกรณีที่เป็นคำสั่งของผู้ปกครอง เพื่อแสดงการสนับสนุนเจตนารมณ์ของผู้ปกครองเท่านั้น นอกจากนี้ประชาชนจะถูกปลุกฝัง ให้เชื่อว่าประชาชนที่ดีหรือพลเมืองที่ดีจะต้องเชื่อฟังและยอมรับปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ผู้ปกครองกำหนด หน้าที่ในการบริหารประเทศเป็นของผู้ปกครอง ประชาชนไม่ควรเข้ามาเกี่ยวข้อง ประชาชนต้องมีวินัย ไม่กระทำการเรียกร้องอันจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายต่อประเทศ นอกจากนี้ผู้ปกครองมักจะกำหนดโทษต่อผู้ฝ่าฝืนพยายามจะแสดงบทบาท

ทางการเมืองอีกด้วย ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เกรงกลัวต่อการแสดงออกทางการเมือง โดยเฉพาะการคัดค้านผู้ปกครองจะเป็นเรื่องที่อันตรายเป็นอย่างยิ่ง ผู้ใดละเมิดอาจมีโทษร้ายแรงถึงชีวิต

ระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยมหรือแบบเผด็จการ จะปลูกฝังและอบรมหล่อหลอมเกล้าให้ประชาชนมีลักษณะนิยมชมชอบอำนาจเด็ดขาด ในขณะที่เดียวกันจะอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจมากกว่า เพราะเน้นผู้ที่ให้คุณให้โทษได้ ผู้ปกครองมักกระตุ้นให้ประชาชนยอมมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ เช่น “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” หรือ “ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่ผู้เดียว” เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ประชาชนนิยมยึดถือในตัวบุคคลมากกว่าหลักของเหตุผล นับถือระบอบอาวุโสมากกว่าความรู้ความสามารถของบุคคล นิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย ถือว่าการเป็นเจ้านายเป็นเรื่องของบุญวาสนาจะแข่งขันกันไม่ได้ ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล เชื่อว่าบุคคลแตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นผลจากบุญกรรมเก่าแต่ชาติปางก่อน ไม่ยอมรับว่าบุคคลอื่นมีสิทธิเสรีภาพเสมอภาคกับตน และถือว่ากิจกรรมของบ้านเมืองเป็นเรื่องของรัฐบาลประชาชนไม่เกี่ยว

ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมหรือแบบเผด็จการนี้ นอกจากจะพบเห็นได้โดยทั่วไปในประเทศที่ปกครองแบบอำนาจนิยมหรือเผด็จการแล้ว อาจจะได้พบในประเทศที่เพิ่งเปลี่ยนแปลงจากระบอบอำนาจนิยมไปเป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยและการศึกษาน้อย แม้โครงสร้างการปกครองจะมีลักษณะเน้นประชาธิปไตย ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้รับโอกาสในการเรียนรู้ และเข้าใจระบอบประชาธิปไตย ก็จะมีคดียึดถือค่านิยม หรือทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยมอยู่ดั้งเดิม และจะเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งเป็นสาเหตุให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยขาดความมั่นคง โดยอาจเกิดการปฏิวัติรัฐประหารอยู่เสมอ

7.2 วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (Democratic political culture)
เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าการปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีลักษณะดังนี้

7.2.1 บุคคลต้องมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ จะต้องได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่ประกอบด้วยหลัก 5 ประการคือ

- 1) ความเชื่อมั่นและศรัทธาต่ออำนาจอธิปไตยของประชาชน
- 2) หลักเสรีภาพ
- 3) หลักความเสมอภาค
- 4) หลักกฎหมาย
- 5) หลักเสียงข้างมาก

หลักการสำคัญดังกล่าวนี้ จะส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี และมีความสุข เป็นหลักการที่สะท้อนถึงการปกครองเพื่อสนองตอบเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง

7.2.2 บุคคลจะต้องมีใจกว้าง ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดจนไม่รับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลของผู้อื่น เพราะบุคคลโดยธรรมชาติแล้วมีความคิดเห็นที่หลากหลายแตกต่างกัน การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันจะนำไปสู่การสร้างสรรค์ ความคิดใหม่ที่มีความรอบคอบรัดกุม และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

7.2.3 บุคคลจะต้องมีความไว้วางใจ และยอมรับความสามารถของบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้ระบอบประชาธิปไตยจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเอง ดังนั้น แม้บุคคลจะมีความสามารถแตกต่างกัน แต่โอกาสของความเท่าเทียมกันจะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาทักษะเพื่อบรรลุความสำเร็จ และสามารถมีชีวิตที่ดีได้อย่างเสมอภาคกัน แต่ทุกคนจะมีความสามารถเฉพาะหรือความถนัดของตนที่นำไปสู่ความสำเร็จได้ไม่เหมือนกัน ดังนั้น การยอมรับความสามารถของผู้อื่น จะก่อให้เกิดพลังแห่งการสร้างสรรค์ที่สำคัญของสังคม

7.2.4 บุคคลจะต้องเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ เพื่อแสดงว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การแสดงอำนาจของประชาชนในการพิจารณา กำหนดผู้ปกครอง ตลอดจนควบคุม กำกับและตรวจสอบผู้ปกครองให้มุ่งมั่นในการบริหาร เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างมั่นคง

7.2.5 บุคคลจะต้องเคารพในกติกา และกฎระเบียบที่เป็นประชาธิปไตย การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง บุคคลจะต้องเคารพกติกาของสังคม โดยเคร่งครัด และเป็นการแสดงออกถึงการไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และกติกาของสังคมจะส่งเสริมให้สังคมดำรงอยู่อย่างมีระเบียบวินัย เป็นระเบียบวินัยที่เกิดจากความสำนึกรู้ของบุคคลในสังคม มิใช่เกิดจากการบังคับด้วยอำนาจเผด็จการ

7.2.6 บุคคลจะต้องให้ความสนใจและติดตามกิจกรรมทางการเมือง การปกครองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อมิให้นักการเมืองฉวยโอกาสใช้อำนาจไปในทางมิชอบ และจะต้องมีความพร้อมในการแสดงออกซึ่งความต้องการและการสนับสนุนหรือการคัดค้านของตนต่อรัฐบาลเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ

7.2.7 บุคคลจะต้องมีความกล้าหาญ ในการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง ด้วยความคิดสร้างสรรค์ เพื่อแสดงให้ผู้ปกครองตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และผู้ปกครองมีเพียง “หน้าที่” ที่จะต้องกระทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ผู้ปกครองไม่มีสิทธิ์ที่จะละเมิดอำนาจอธิปไตยของประชาชน จะเห็นว่าบุคคลในสังคมแต่ละคนนั้นจะถูกห้อมล้อมด้วยบรรยากาศทางการเมืองของสังคมซึ่งมีลักษณะต่างๆ ที่มีต่อบุคคลทั้งสิ้น

จากการศึกษาความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสังเคราะห์ความหมายโดยสรุปได้ว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และองค์ประกอบต่างๆ ของการเมืองเป็นผลมาจากระบบความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลได้รับการปลูกฝังอบรม และถ่ายทอดสืบต่อกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ดังนั้น สรุปได้ว่าการที่บุคคลในสังคมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้และอบรมกล่อมเกลாதทางการเมือง (Political Socialization Process) ที่กลุ่มคนในสังคมเรียนรู้ ถ่ายทอดสืบและปลูกฝังให้ประชาชนเกิดความเชื่อและปฏิบัติตามจนกลายเป็นแบบแผนที่เรียกว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองสามารถแบ่งออกได้หลายประเภทและมีความแตกต่างกันในแต่ละสังคม เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันนั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชน

การเมืองภาคประชาชนเป็นทางออกของภาคประชาชนที่คลี่คลายมาจากปัญหาค้นหานวัตกรรมทางการเมือง-การใช้อำนาจรัฐที่ฝืนมติประชาชน แม้จะโดยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยก็ตาม ซึ่งนำไปสู่ความไม่ยอมรับ ไม่พอใจ ตึงเครียด ขัดแย้ง และเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลกับประชาชนกลุ่มต่างๆ เสมอ

เมื่อปราศจากฉันทามติของประชาชนแต่รัฐบาลยังคงพยายามใช้อำนาจดำเนินนโยบายตามทิศทางการพัฒนาของตนให้ได้ รัฐบาลก็ย่อมต้องหันไปใช้กำลังรุนแรงเข้าบังคับจีนใจ และละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนพลเมืองกลุ่มต่างๆ มากขึ้นทุกทีเป็นธรรมดา ซึ่งปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งหมดนี้กำลังกลายเป็นภาวะปกติในสังคมประเทศไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตยปัจจุบัน ได้คาดการณ์ไว้ว่าหากทิ้งไว้ต่อไป อาจจะนำไปสู่ภาวะอนาธิปไตยได้ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. 2548 : 18) ดังนั้นควรเพิ่มความสำคัญแก่บทบาทของการเมืองภาคประชาชนในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไทยต่อตัวระบอบประชาธิปไตย ในประเด็นสำคัญ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 ลดลักษณะประชาธิปไตยแบบตัวแทนผ่านการเลือกตั้ง เพื่อขยายประชาธิปไตยทางตรงแบบประชาชนมีส่วนร่วมใช้อำนาจด้วยตัวเองมากขึ้น

ประการที่ 2 สร้างกระบวนการแสวงหาฉันทามติแบบต่อเนื่อง (Continuous consensus) ไม่ใช่ให้ความสำคัญเพียงแก่การเลือกตั้งเท่านั้น ในประเด็นนโยบายสำคัญที่กระทบถึงผลประโยชน์ได้เสีย และทรัพยากรหลักของชุมชนท้องถิ่นทุกประเด็น ต้องเปิดให้ผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องนั้นเข้ามามีส่วนในการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหา และหาฉันทามติที่ทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้ แทนที่จะอ้างเสียงส่วนใหญ่ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง

ประการที่ 3 เปิดอนาคตประเทศไทยให้แก่วิถีทางพัฒนาและการดำเนินชีวิตอันหลากหลาย รัฐต้องไม่ใช้อำนาจแบบรวมศูนย์บังคับยึดเยี่ยววิธีการพัฒนาแบบวิธีเดียว ให้แก่ผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายในประเทศอย่างไม่จำแนก ไม่เคารพในศักดิ์ศรี และสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศ

1. ความหมายของการเมืองภาคประชาชน

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2548 : 115) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับ “การเมืองภาคประชาชน” ไว้ดังนี้ การเมืองภาคประชาชนคือปฏิบัติการโต้ตอบการใช้อำนาจของรัฐและเป็นกิจกรรมถ่วงดุลอิทธิพลการครอบงำของระบบตลาดเสรีในภาคประชาชน

2. แก่นสารของการเมืองภาคประชาชน

การเมืองภาคประชาชนเป็นการใช้อำนาจโดยตรงโดยประชาชนหมู่เหล่าต่างๆ ซึ่งมากกว่าการเลือกตั้ง และไม่น้อยไปกว่าการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายตลอดจนตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตน

3. จุดหมายของการเมืองภาคประชาชน

การเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวในประชาสังคม โดยตัดเทียบกับส่วนที่เป็นรัฐกับสังคม โดยอาศัยขีดความสามารถของประชาชนในการจัดการดูแลปัญหาของตนเองที่แท้จริง

4. เนื้อแท้ของการเมืองภาคประชาชน

การเมืองภาคประชาชน เป็นแนวทางที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง เพื่อจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ ถ่วงดุลอำนาจรัฐด้วยประชาชนในสังคมโดยไม่มีกำบัง อำนาจ พร้อมกันนั้นก็ถ่วงดุลอำนาจของพลังตลาดหรือทุน ช่วงชิงกับฝ่ายนายทุนเพื่อลดทอนและกำกับบทบาทของรัฐ โดยแย่งโอนอำนาจบางส่วนที่เคยเป็นของรัฐมาเป็นของประชาชน (แทนที่จะตกเป็นของฝ่ายทุน) เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยตรง ไม่ต้องผ่านรับเหมือนเช่นที่ผ่านมา ผลักดันให้รัฐใช้อำนาจที่เหลือนองเจตนารมณ์ของประชาชน (แทนที่จะสนองผลประโยชน์ของฝ่ายทุน) ดำเนินการต่อสู้ด้วยวิธีขยายสิทธิประชาธิปไตยออกไป และย้ายจุดเน้นจากการเมืองแบบเลือกตั้งผู้แทน มาเป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วม

พลังพลวัตใหม่ของการเมืองภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มธุรกิจรายย่อยและชนชั้นกลางทั่วไปในสังคมเมือง ซึ่งคัดค้านหรือปฏิเสธการตัดสินใจของกลุ่มทุนใหญ่ที่อยู่บนเวทีการเมืองกลุ่มปัญญาชนสาธารณะ สื่อมวลชนอิสระ และกลุ่มประชาชนผู้เสียเปรียบ

5. บุคลิกลักษณะของการเมืองภาคประชาชน

การเมืองภาคประชาชน เป็นขบวนการประชาธิปไตยที่เข้มข้น (Radical democratic movement) ของกลุ่มย่อยที่ค่อนข้างกระจัดกระจาย เป็นไปเองโดยปราศจากศูนย์บัญชาการ มุ่งใช้สิทธิทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมาแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง เฉพาะจุด ไม่มีกรอบอุดมการณ์ตายตัว ไม่ต้องการยึดอำนาจรับ โดยการโค่นอำนาจรัฐเก่าแล้วจัดตั้งอำนาจรัฐใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงระเบียบโครงสร้างสังคมใหม่ทั้งหมด ดังนั้น จึงแตกต่างจากขบวนการปฏิวัติสมัยก่อนที่ใชรัฐเป็นตัวตั้ง (State-oriented) ซึ่งมุ่งยึดอำนาจรัฐมาเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นไปตามที่ต้องการ

ฉะนั้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ ในการเมืองภาคประชาชน จึงมีประเด็นเรียกร้องต่อสู้ที่หลากหลายมาก แนวทางการเคลื่อนไหวก็ไม่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกันเสีย

ที่เดียว โดยมีจุดร่วมที่มีอยู่ร่วมกันคือ ประเด็นปัญหาเหล่านั้นล้วนเกิดจากระบบอำนาจรัฐแบบรวมศูนย์ส่วนกลาง อีกทั้งปัญหาของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนในเวทีรัฐสภา ดังนั้น การเมืองภาคประชาชนจึงเป็นแนวทางที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองเพื่อจำกัดขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐ โดยไม่ต้องการยึดอำนาจรัฐหรือโค่นอำนาจรัฐเก่าแล้วจัดตั้งอำนาจรัฐใหม่แต่อย่างใด

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ความหมายการปกครองท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายหรือนิยามไว้ ซึ่งสามารถพิจารณา ดังนี้

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2538 : 37-38) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นคือการที่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลให้มีสิทธิจะดำเนินการปกครองตนเอง และเพื่อให้การปกครองตนเองของประชาชนสามารถที่จะสนองความต้องการของคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมตลอดจนมีหน้าที่ มีงบประมาณรายรับรายจ่ายเป็นของตนเองด้วย การมีสิทธิปกครองตนเองของประชาชนนั้น หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มีสิทธิที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขและขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น มีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น มีสิทธิที่จะเลือกตั้งตัวแทนของตนเองเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นมีสิทธิที่จะแสดงประชามติเพื่อถอดถอน (Recall) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ประชาชนเลือกตั้งเข้าไป มีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นหรือการมีส่วนร่วม โดยการเป็นกรรมการต่าง ๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 12) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง โดยดำเนินการกันเองเพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้มี

ความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

โกวิท พวงงาม (2543 : 18-35) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การบริหารทางการเมือง (Political administration) ของหน่วยย่อยทางพื้นที่และประชากรของประเทศที่มีขนาดเล็กที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการสาธารณะหลายอย่างหลายประเภทอย่างกว้างขวาง ภายในเขตที่กำหนดเป็นการปกครองในรูปแบบลักษณะการกระจายอำนาจ ซึ่งรัฐได้มอบหมายให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีโอกาสปกครองและบริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง เพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ให้ดำเนินงานไปอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ ตรงกับความประสงค์ของประชาชน เพราะประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ย่อมทราบความต้องการในท้องถิ่นได้ดีกว่าบุคคลอื่น และย่อมมีความผูกพันต่อท้องถิ่นนั้น โดยมีงบประมาณเป็นของตนเอง และมีอิสระในการบริหารงานพอสมควร

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยมีหน่วยการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารพัฒนา และให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่องค์กร หน่วยงานปกครองท้องถิ่นดังกล่าวนี้ อำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และการดำเนินกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตนเท่านั้น และประการที่สำคัญ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นนี้ ต้องอยู่ในความดูแลของรัฐบาล

2. ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง สำหรับความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้ (สงวน พรชัยศิริอรุณ. 2543 : 18-22)

2.1 การปกครองท้องถิ่น คือ รากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (Basic democracy) เพราะการปกครองท้องถิ่นจะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชนให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น
เกิดความรับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยอันจะนำมาซึ่ง

ความศรัทธาเชื่อมั่นในระบอบการปกครองประชาธิปไตยในที่สุด โดยประชาชนจะมีโอกาสเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร การเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนใช้ดุลยพินิจเลือกผู้แทนที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปบริหารกิจการของท้องถิ่น นับได้ว่าเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะได้ใช้ความรู้ความสามารถบริหารงานท้องถิ่น เกิดความคุ้นเคยมีความชำนาญชำนาญในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติต่อไป

2.2 การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือการปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน การปกครองตนเองคือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องพึงเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชาชนมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตนนอกจากนี้การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริงหรือการกระจายอำนาจไปในระดับต่ำสุด คือ รากหญ้า (Grass roots) ซึ่งเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบสำคัญยิ่งขาดอันหนึ่งก็คือ การขาดรากฐานในท้องถิ่น

2.3 การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาระยะของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาระยะของรัฐบาลเนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้

2.3.1 ภารกิจของรัฐบาล มีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้นซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมือง

2.3.2 รัฐบาลมีอาจจะดำเนินการ ในการสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ไขปัญหาหรือจัดบริการ โครงการในท้องถิ่น โดยรูปแบบที่เหมือนกันย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุด ท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่าผู้ซึ่งไม่อยู่ในท้องถิ่นนั้นมากที่สุด

2.3.3 กิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยส่วนรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่น

ดำเนินการดังกล่าวเอง ดังนั้น หากไม่มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลจะต้องรับภาระดำเนินการทุกอย่างและไม่แน่ใจว่าจะสนองความต้องการของท้องถิ่นถูกต้องหรือไม่ รวมทั้งจะต้องดำเนินการเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่น หากได้จัดให้มีการปกครองท้องถิ่นเพื่อดำเนินการเองแล้วภาระของรัฐบาลก็จะผ่อนคลายเป็นไป รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงแต่ควบคุมดูแลเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานในการดำเนินงานยิ่งขึ้น การแบ่งเบาระยะทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญหรือกิจการใหญ่ ๆ ระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ความคับคั่งของภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่รวมอยู่ส่วนกลางจะลดน้อยลงความคล่องตัวในการดำเนินงานของส่วนกลางจะมีมากขึ้น

2.3.4 การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพเนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชนความต้องการและปัญหาต่างกันออกไป ผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาก็ให้ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนก็ต้องเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดีการบริหารงานจึงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพไม่ต้องเสียเวลาเสนอเรื่องขออนุมัติไปยังส่วนเหนือขึ้นไป ท้องถิ่นจะบริหารงานให้เสร็จสิ้นลงภายในท้องถิ่นนั่นเอง ไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น

2.3.5 การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต ผู้นำหน่วยการปกครองท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมืองการได้รับเลือกตั้งการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตนและยังฝึกฝนทักษะทางการเมืองบริหารในท้องถิ่นอีกด้วย

2.3.6 การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจ ทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การดำเนินงานพัฒนาชนบทที่ผ่านมายังมีอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ ซึ่งการพัฒนาชนบทที่สัมฤทธิ์ผลนั้นจะต้องมาจากการริเริ่มช่วยเหลือตนเองของท้องถิ่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกัน โดยอาศัยโครงสร้างความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ซึ่งต้องมาจากการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงมิเช่นนั้นแล้วการพัฒนาชนบทจะเป็นลักษณะ “หยิบยื่นยัดใส่” หรือกึ่งหยิบยื่นยัดใส่” เกิดความคาดหวังว่าทุกปีจะมี “ลาภลอย” แทนที่จะเป็นผลดีต่อท้องถิ่นกลับสร้างลักษณะการพัฒนาแบบพึ่งพาไม่ยอมช่วยเหลือตนเอง อันเป็นผลทางลบต่อการพัฒนาพื้นฐานระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้นการกระจายอำนาจจึงจะทำให้เกิดลักษณะการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการพัฒนาชนบทอย่างยิ่ง

3. หลักการปกครองท้องถิ่น

หลักการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย (ชวงส์ ฉายะบุตร. 2539 : 12-13)

3.1 การปกครองของชุมชนหนึ่งซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยจัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา

3.2 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็เลยกลายเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3.3 หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมาย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่ และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับ เป็นต้น

3.3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

3.3.3 มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล จะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานครจะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภากรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

3.3.4 ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้และวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอีกด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลกุศลสิมคุ้มใหม่

สำหรับบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลกุศลสิมคุ้มใหม่ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถอธิบายแต่ละประเด็นดังนี้

1. สภาพทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลกุศลสิมคุ้มใหม่ ได้จัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2538 เป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเนื้อที่ประมาณ 28,762 ไร่ หรือประมาณ 46.02 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 100 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเขาวง 3 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	เทศบาลตำบลกุศลสิม	อำเภอเขาวง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลนาโก	อำเภอภูพานารายณ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลสงเปลือย	อำเภอเขาวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	องค์การบริหารส่วนตำบลภูแล่นช้าง	อำเภอนาคู

2. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลกุศลสิมคุ้มใหม่ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับที่ลุ่ม พื้นที่ลุ่มสามารถทำนาและทำไร่ได้

2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

องค์การบริหารส่วนตำบลกุศโลดมใหม่มีลักษณะภูมิอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือน มีนาคม – เดือนพฤษภาคม โดยอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือน พฤษภาคม จนถึงกลางเดือนตุลาคม โดยจะมีฝนตกชุกในเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน

ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ สภาพอากาศจะหนาวเย็นโดยทั่วไป และจะหนาวจัดในเดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม

3. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

3.1 การคมนาคม การจราจร การคมนาคมในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุศโลดมใหม่ เป็นถนนลาดยางบางสายนอกจากนั้นเป็นถนนตามหมู่บ้าน ซึ่งเป็นถนนลาดยางและคอนกรีตเสริมเหล็ก ประมาณร้อยละ 70

3.2 การประปา มีระบบประปาหมู่บ้านที่เป็นของตัวเองและรับจากการถ่ายโอนจากหน่วยงานราชการอื่น

3.3 ไฟฟ้า จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 922 ครัวเรือน โดยมีไฟฟ้าเข้าถึงครอบคลุม 9 หมู่บ้าน ไฟฟ้าสาธารณะครอบคลุมถนนทุกสายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

3.4 การสื่อสาร องค์การบริหารส่วนตำบลกุศโลดมใหม่ มีหอกระจายข่าวและระบบเสียงตามสายทุกหมู่บ้าน

4. ด้านเศรษฐกิจ

4.1 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

4.1.1 อาชีพ

1) อาชีพหลัก ทำนา

2) อาชีพรอง รับจ้าง ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรรม ฯลฯ

4.1.2 รายได้ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุศโลดมใหม่ มีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อปีต่อคน

4.1.3 การปลูสัตว์ ลักษณะการประกอบการปลูสัตว์ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงไว้บริโภคภายในครัวเรือนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ได้แก่ ไก่ เป็ด หมู เป็นต้น

4.1.4 กลุ่มอาชีพ/กลุ่มองค์กรในชุมชน

- 1) กลุ่มสตรีทอผ้าพื้นเมือง
- 2) กลุ่มทำดอกไม้ผ้า
- 3) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน

5. ด้านสังคม

5.1 ประชากร ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลลุดสิมคุ้มใหม่ มีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 3,391 คน แยกเป็นชาย 1,721 คน และหญิง 1,670 คน

5.2 ท้องถิ่นอื่นในตำบล คือ เทศบาลตำบลลุดสิม

5.3 ส่วนราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีจำนวน 3 แห่ง

5.3.1 วิทยาลัยเทคนิคเขาวง 1 แห่ง

5.3.2 โรงเรียนบ้านโนนสำราญ 1 แห่ง

5.3.3 โรงเรียนบ้านโพนสว่าง 1 แห่ง

5.4 ศาสนา ประชากรส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลลุดสิมคุ้มใหม่ นับถือศาสนาพุทธ จึงมีวัดและสำนักสงฆ์ ในพุทธศาสนากระจายอยู่ทั่วไปในเขตตำบล มีจำนวนถึง 4 แห่ง

5.4.1 สำนักสงฆ์พุทธบุตร

5.4.2 วัดบ้านโพนสว่าง

5.4.2 วัดบ้านโนนสำราญ

5.4.3 สำนักสงฆ์ร่องน้ำใส

5.5 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่

5.5.1 ลอยกระทง ตรงกับวันเพ็ญ เดือน 12 กิจกรรมโดยสังเขป มีกิจกรรมการแสดงบนเวทีการประกวดธิดากระทง การประกวดกระทง ฯลฯ และนำกระทงไปลอยตามแม่น้ำลำคลอง

5.5.3 วันสงกรานต์ เดือนเมษายน ของทุกปี กิจกรรมโดยสังเขป สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

5.5.3 วันเข้าพรรษา เดือนกรกฎาคม ของทุกปี กิจกรรมโดยสังเขป
ประชาชนร่วมแห่เทียนพรรษาเข้าวัด

5.6 การศึกษา สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขต อบต.กุดสิมคุ้มใหม่ มีทั้งหมด 4 แห่ง
ดังนี้

5.6.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง

5.6.2 โครงการจัดการศึกษาปฐมวัย อนุบาล 3 ขวบ ขององค์การบริหารส่วน
ตำบลกุดสิม คุ้มใหม่ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโพนสว่าง)

5.6.3 โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง

5.6.4 โรงเรียนบ้านโนนสำราญ

5.6.5 โรงเรียนบ้านโพนสว่าง

5.6.6 ระดับอาชีวศึกษา 1 แห่ง

5.6.7 วิทยาลัยเทคนิคเขาวง

5.7 กีฬา นันทนาการ/พักผ่อน

5.7.1 สนามกีฬาเนกประสงค์ จำนวน 3 แห่ง

5.7.2 สวนสาธารณะ จำนวน - แห่ง

5.7.3 สวนสุขภาพ จำนวน - แห่ง

5.8 สาธารณสุข

5.8.1 อสม. จำนวน 145 คน

5.8.2 อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ 100 %

5.9 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

องค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิมคุ้มใหม่มีสมาชิกป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
จำนวน 66 คน และมีสถานีตำรวจอำเภอเขาวง

6. ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

6.1 แหล่งน้ำ

ลำน้ำ , ลำห้วย , บึง , หนองและอื่น ๆ จำนวน 6 แห่ง

7. ด้านการเมือง – การบริหาร

โครงสร้างและอัตรากำลังในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิม
คุ้มใหม่ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

7.1 โครงสร้างและอัตรากำลังในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย

7.1.1 สภาพองค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ ทำหน้าที่นิติบัญญัติและควบคุมฝ่ายบริหาร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 18 คน ซึ่งอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล มีประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

7.1.2 คณะผู้บริหาร ทำหน้าที่บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามกฎหมาย นายกององค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน จำนวน 1 คน และมีรองนายกององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน

ทั้งนี้ มีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบงานประจำทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบล

7.2 ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ทั้งสิ้น 16 อัตรา แยกได้ ดังนี้

7.2.1 พนักงานส่วนตำบล	จำนวน 14 อัตรา
7.2.2 ลูกจ้างประจำ	จำนวน 1 อัตรา
7.2.3 พนักงานจ้าง	จำนวน 7 อัตรา

7.3 ตามประกาศกำหนดโครงสร้างส่วนราชการภายในขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดสิมคุ่มใหม่ ได้กำหนดภารกิจด้านการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาการเมืองและการบริหาร ด้านการส่งเสริมการศึกษา ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดระเบียบชุมชนสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมศาสนา วัฒนธรรมประเพณี การสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน จึงกำหนดโครงการส่วนราชการให้เป็นกองและฝ่าย ดังต่อไปนี้

7.3.1 สำนักงานปลัด อบต.

โดยแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 7 งาน ดังนี้

- 1) งานบริหารทั่วไป
- 2) งานนโยบายและแผน
- 3) งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- 4) งานกิจการสภา
- 5) งานงบประมาณ
- 6) งานสวัสดิการสังคม
- 7) งานส่งเสริมการเกษตร

7.3.2 ส่วนการคลัง โดยแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 5 งาน ดังนี้

- 1) งานการเงิน
- 2) งานบัญชี
- 3) งานพัฒนาและจัดเก็บรายได้
- 4) งานทะเบียนทรัพย์สินและพัสดุ
- 5) งานแผนที่ภาษีและทรัพย์สิน

7.3.3 ส่วนโยธา โดยแบ่งส่วนราชการภายในออกเป็น 4 งาน ดังนี้

- 1) งานก่อสร้าง
- 2) งานออกแบบและควบคุมอาคาร
- 3) งานผังเมือง
- 4) งานสาธารณูปโภค

7.3.4 ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งส่วนราชการภายใน
ออกเป็น 6 งาน ดังนี้

- 1) งานอนามัยและสิ่งแวดล้อม
- 2) งานควบคุมและจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 3) งานส่งเสริมสุขภาพสาธารณสุข
- 4) งานรักษาความสะอาด
- 5) งานบริการสาธารณสุข
- 6) งานควบคุมโรค

7.3.5 ส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยแบ่งส่วนราชการภายใน
ออกเป็น 3 งาน ดังนี้

- 1) งานบริหารการศึกษา
- 2) งานส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 3) งานกิจการโรงเรียน

ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุศลคีรีใหม่อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำเป็นต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆที่มีผลกระทบต่อระบบความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคล ผ่านทางกระบวนการเรียนรู้และอบรมกลุ่มเอกลาทางการเมือง หล่อหลอมจนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่มีผู้เคยทำการศึกษาเกี่ยวกับ “วัฒนธรรมทางการเมือง” เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีผู้ที่ได้เคยทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็น การศึกษาวิจัยวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไป และการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมทางการเมืองเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังต่อไปนี้

วัชรินทร์ ชาญศิลป์ (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาหญิงมีทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยมสูงกว่านักศึกษาชาย และเมื่อนักศึกษามีอายุมากขึ้น ศึกษาในชั้นปีที่สูงขึ้น ทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยมจะลดลงตามลำดับ ส่วนภูมิสำเนา รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยมของนักศึกษา นอกจากนี้พบว่านักศึกษาหญิงที่คัดค้านความเห็นของบิดามารดาน้อยจะมีทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยมสูง

ทินพันธ์ นาคะตะ (2518 ; อ้างใน พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิรไกรศิริ. 2534 : 32) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาไทยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในโรงเรียนนายทหารทั้งสามแห่ง ในปี 2518 พบว่า นักศึกษามีระดับของทัศนคติแบบเผด็จการ มีความไม่ไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางการเมือง ไม่ชอบการวิพากษ์วิจารณ์อยู่ในเกณฑ์สูง และนักศึกษาไทยมีทัศนคติแบบผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการ หรือระหว่างความคิดแบบสมัยใหม่ และความคิดแบบจารีตประเพณี เนื่องจากอิทธิพลของกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา และยังพบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อทัศนคติทางการเมืองเพียงเล็กน้อยเท่านั้น สำหรับผลของวิชาที่ศึกษา พบว่า นักศึกษาวิชาทหารมีลักษณะแบบเผด็จการมากที่สุด นักศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์มีลักษณะประชาธิปไตยมากที่สุด ส่วนนักศึกษาวิชาสังคมศาสตร์มีความสนใจทางการเมืองและมีความเชื่อในกระบวนการเลือกตั้งมากที่สุด แต่ก็มีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางการเมืองน้อยที่สุด เช่นกัน

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย และพบว่า ชนชั้นกลางในสังคมไทยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง คือ ร้อยละ 70.2 และปัจจัยที่มีผลต่อระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของชนชั้นกลาง ได้แก่ อายุ เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน การศึกษาและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางคือ สาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรี ตำแหน่งงาน และการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง และสมบัติ ชำรงธัญวงศ์ ยังได้ศึกษาในหัวข้อ ทศนคติทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนหนึ่งของการศึกษา พบว่า เยาวชนที่ศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา จะมีความรู้ทางสังคมศาสตร์ที่จะครอบคลุมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองมากกว่าเยาวชนที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา เพราะลักษณะวิชาที่สอนในระดับอาชีวศึกษาจะเน้นในเรื่องวิชาชีพเป็นสำคัญ ในขณะที่เยาวชนสังกัดกรมสามัญศึกษามีโอกาสศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทางสังคมศาสตร์มากกว่า

วันเพ็ญ บุญขึ้น (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมทางการเมืองของนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองค่อนข้างน้อย มีความภาคภูมิใจในชาติค่อนข้างสูงแต่ยังขาดความพึงพอใจในสถาบันการเมืองหน่วยราชการและนักการเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง โดยมีความเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคน อีกทั้งยังมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองสูงสุด จึงมีความ โน้มเอียงที่จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political culture) และจะมีลักษณะผสมระหว่างประชาธิปไตยกับอำนาจนิยม คือ รักและต้องการประชาธิปไตยแต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงยอมรับในระบบเส้นสายและพฤติกรรมแบบอำนาจนิยมอยู่ ผลของการอบรมกล่อมเกลามาทางสังคมสมัยใหม่ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และซึมซับเอาแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีแนวโน้มเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย ตลอดจนถึงการกล่อมเกลามาของครอบครัวก็ยังคงมีอิทธิพลต่อนักศึกษาอยู่มากเช่นกัน

วุฒิสาร ตันไชย (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองของคนใต้ : กรณีจังหวัดภูเก็ตและสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจและความเห็นของประชาชนต่อการเมืองนั้นยังไม่เอื้อให้เกิดประชาธิปไตยในท้องถิ่นที่มุ่งหวังให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง จึงส่งผลให้พฤติกรรมของประชาชนต่อการเมืองทั้งระดับชาติและรับท้องถิ่นเป็น ไปในลักษณะ “ไม่สนใจและไม่เข้ามามีส่วนร่วม” คนภาคใต้

ส่วนใหญ่ เห็นว่าการเมืองคือชีวิตและมีความสัมพันธ์กับระบบต่างๆ ในสังคม การเมืองที่ดีจะทำให้ทุกอย่างดีขึ้น แต่ความเข้าใจต่อการเมืองของประชาชนก็มีเพียงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งร่วมรณรงค์ในการหาเสียงและติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนเท่านั้น ความคิดเห็นและบทบาทในเชิงรุกเชิงต่อรองอำนาจกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองต่างๆ ยังคงเป็นเรื่องที่ประชาชนยังไม่เข้าใจ แม้จะมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังมีความแตกต่างในกลุ่มอาชีพ พบว่าในกลุ่มอาชีพทำสวนยางจะมีความสนใจทางการเมืองมาก ขณะที่กลุ่มชาวนาจะมีความสนใจน้อยกว่า ในส่วนของการเมืองท้องถิ่นพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันนักในแต่ละพื้นที่ เพราะจะมีการสนใจการเมืองท้องถิ่นน้อยกว่าการเมืองระดับชาติ การเลือกนักการเมืองท้องถิ่นจึงเลือกตามกระแส เลือกพวกพ้องพี่น้อง หากไม่มีพี่น้องก็จะเลือกคนที่มีความรู้ มีการศึกษา จะติดตามดูผลงานก่อนที่จะเลือกตั้ง นอกจากนี้ยังพบว่าคนภาคใต้มีความเป็นเสรีชนสูง ต้องการปลดแอกจากอำนาจรัฐ หยิ่งในศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐมากนัก ยกเว้นเรื่องใหญ่ๆ ที่ตนเองและกลุ่มก้อน หากไม่สำเร็จจึงพึ่งนักการเมือง แต่จะไม่พึ่งข้าราชการเพราะไม่เชื่อว่าจะช่วยเหลือได้ วิถีชีวิตของคนใต้มีส่วนหล่อหลอมให้มีความสนใจเรื่องราวความเป็นไปของท้องถิ่นของตนเอง มีการถ่ายทอดพฤติกรรมบรรพบุรุษ สื่อตัวบุคคลระหว่างรุ่นและการถ่ายทอดแต่ละรุ่นทางความคิดจะมีสูง มีเวทีพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลและติดตามข่าวสารทางการเมือง เศรษฐกิจอยู่หลายแห่ง เช่น ร้านน้ำชา แหล่งรับซื้อยาง และสื่อบุคคลที่เรียกว่า “คอการเมือง” เป็นต้น จึงอาจสรุปได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวใต้ส่วนใหญ่ยังไม่มีความสนใจหรือเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าที่ควร จะเป็นเพราะความคิดเห็นของคนใต้ต่อการเมืองเป็น ไปในเชิงลบและขาดความรู้ ความเข้าใจต่อการเมืองที่ถูกต้อง ความรู้สึกผูกพันที่เคยมีต่อท้องถิ่นขาดหายไปจากสังคมชาวใต้ มีวิถีชีวิตที่ขัดแย้งกับการบริหารงานขององค์กรท้องถิ่นและความเป็นระบบอุปถัมภ์ที่ยึดตัวบุคคลมากกว่าสาระน โยบายหรือเหตุผลอุดมการณ์อื่นๆ ทางการเมือง

วุฒิพงษ์ ไชยพรพัฒนา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการทหารกองบิน 41 จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ข้าราชการกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากและกลุ่มที่มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยน้อย มีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนปัจจัยด้านอายุและการได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนไม่มีผลทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการทหารกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน แต่ปัจจัยในด้านเพศ ระดับ

การศึกษา เหล่า ชั้นยศ และความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองการปกครอง มีผลทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกัน

จากการศึกษางานผลงานวิจัยของผู้ทรงความรู้หลายท่านในเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมือง” ที่ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไป และการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมทางการเมืองเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่า มีปัจจัยแวดล้อมหลายปัจจัยที่มีผลทำให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจศึกษาว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกุศลสุขิคุ้มใหม่ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบใด เพื่อสามารถนำผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่อระบบการเมืองไทยที่ได้รับ นำมาปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาระบบการเมืองในท้องถิ่นอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY